

FRANJEVAČKI INSTITUT
ZA KULTURU MIRA

VODIČ KROZ SEMINAR

VISNOST O IGRAMA NA SREĆU

IZMEĐU BOLESTI I OSOBNJE - DRUŠTVENE ODGOVORNOSTI

Majčino selo - Medugorje,
12-14.10. 2012.

Nakladnik:

FRANJEVAČKI INSTITUT ZA KULTURU MIRA
Franciscan Institute for the Culture of Peace
Poljudsko šetalište 4, 21000 Split, HRVATSKA
Tel./Fax: +385 21 381-011; 381-257
e-mail: kultura-mira@st.t-com.hr
www.franjevacki-institut.hr

Za nakladnika:

Fra Mijo Džolan

Organizacijski odbor:

Fra Mijo Džolan
Mirjana Maras –Žuro
Fra Svetozar Kraljević
Fra Iko Skoko

Priredili:

Franjevački institut za kulturu mira
Organizacijski odbor simpozija

Grafičko oblikovanje i prijelom:

g.l.r. SYNOPSIS

Tisak:

SITOMA SPLIT

Fra Mijo Džolan,

Franjevački institut za kulturu mira, Split

UVOD U SEMINAR

Poštovani sudionici Seminara! Dobro došli!

Polazimo od spoznaje i iskustva da igra može pervertirati u patološko, neurotično-prisilno ponašanje, s razornim dalekosežnim negativnim posljedicama.

Prva greška, koju bismo zbog te činjenice mogli napraviti, jest da dovedemo u pitanje smisao same igre, koja je u vjerničkom svjetonazoru teološka kategorija, kao čovjekov konstitutivni element i kao način očuvanja onog djetinjeg povjerenja usred sumorno proračunatog svijeta. Čovjek se između ostalog definira i kao „homo ludens“. Igre na sreću također su oduvijek sastavni dio ljudske kulture.

Gdje, kada, zbog čega, međutim, igre na sreću poprimaju patološke i neurotično-prisilne oznake, te postaju uzročnik osobne patnje, objektivne promjene strukture ličnosti, ugrožavanja i kidanja obiteljskih i društvenih veza, pada u depresiju, kriminalitet, suicid...?

Naš seminar o patološkoj ovisnosti o igrama na sreću zamišljen je multidisciplinarno. Ponajprije zato što patologija igara na sreću izmiče svakoj jednostranoj dijagnostici. Isto se može tvrditi za prevenciju i rehabilitaciju. Zato očekujemo da će ovakav pristup osvijetliti tri kruga pitanja:

- ❑ Što je patološka ovisnost o igrama na sreću u psihološko-psihijatrijskoj dijagnostici i komorbiditetu? Nakon što je

Svjetska zdravstvena organizacija svrstala patološku ovisnost o igrama na sreću u kategoriju poremećaja kontrole poriva, psihologija i psihijatrija su puno napredovale u znanstvenoj kategorizaciji bolesti i izradi instrumenta pravovremene dijagnostike. Ipak ima mišljenja koja ovu patologiju ne smještaju samo u područje psihijatrije, uopće medicine, već poglavito u područje društvene, civilizacijske patologije.

- ❑ Koliko su za trend porasta ovog fenomena patologije igara na sreću odgovorni čimbenici društvene i osobne odgovornosti? Uvidi iz pedagoških, društvenih, pravnih i ekonomskih znanosti mogu ukazati na neracionalnost i patologiju suvremene civilizacije: jaz između tržišno provociranih i vitalnih čovjekovih potreba proizvodi neurotično-prisilnu potrošnju; liberalizacija zakona o igrama na sreću pogoduje tržištu i punjenju državnog proračuna, ali stvara rizičan ambijent i komplicira prevenciju i rehabilitaciju ovisnika...
- ❑ Osobito zanimanje seminara bit će pitanje rehabilitacije ovisnika: Ovaj proces je daleko od metafore Arijadnine niti, po kojoj bi izlazak iz labirinta ovisnosti bio puki i jednostavni povratak, slijedeći spasonosnu nit istim putem nazad. Bit će od velike koristi ako ovu zabludu znanstveno i iskustveno dovedemo u pitanje. U tu svrhu bit će predstavljene različite metode rehabilitacije kao i različita iskustva ovisnika.

Suvremena filozofsko-teološka misao, pak, sve jasnije pravi razliku između igre zaštićenog djeteta pred Bogom, svemirom, transcendencijom i igre kao infantilnog bijega od odgovornosti, odnosno slobode. Patologija čovjekova ponašanja može se gledati ponajprije kao nezrelost, koja

krivnju za zarobljenost nikada ne dešifrira kao poraz vlastite odgovornosti i slobode već kao posljedicu hereditarnih ili društvenih odrednica. Zato držimo da prave temelje rehabilitacije treba tražiti i u načelima logoterapije:

Rehabilitacija nije moguća kao povratak na staro, već samo kao izlazak na novo, često radikalno novo mjesto slobode i novog angažiranja. Najdublja tajna prevladavanja svih ovisnosti ima dva elementa: povjerenje u smisao i odustajanja od uklanjanja neugoda apstinencije. Mogu li znanost, obitelj, pedagozi, voditelji, društvo usuglašenom metodologijom podržati ova dva elementa ozdravljenja od ovisnosti? Vrijedi provjeriti na ovom seminaru?

Budući da primjeri ne trebaju dodatnih argumenta, posebno bih ukazao na slučaj pok. Arthur McCluskey. Citiram njegovu sestru Pat: „Osjećam da je Arthuru njegovo duhovno iskustvo i obraćenje u Međugorju dalo snage da pobedi svoju ovisnost o kocki. No, on nije čudesno ozdravljen, budući da je bio u velikoj kušnji da nastavi kockati 2-3 godine nakon 1999. godine obraćenja.

Šapat Duha Svetoga u njegovo uho: „započni karitativno djelovati“ dao mu je nešto prema čemu vrijedi težiti, novi fokus života.

Vrijedi li otvoriti sva čula!?

PETAK, 12. listopada 2012.

8,30 Otvaranje -pozdravna riječ: dr. fra Ivan Sesar, predsjednik VFZ-a, fra Svetozar Kraljević, voditelj zajednice Milosrdni otac i fra Mijo Džolan, ravnatelj FIKM-a

9,00 – 10,30 1. Prof.dr. sc.Goran Dodig, specijalist psihijatar:
Ovisnost o kocki: fikcija ili zbilja
2. Dr. fra Mile Babić:
Ovisnost iz straha od slobode (teološko –
– filozofska analiza ovisnosti)

10,30 – 11,00 Kava

11,00 – 12,00 1. Dragan Vrankić, dipl. ekonomist:
Legislative iz oblasti igara sreću i udio prihoda od igara na sreću u ukupnom fiskalnom kapacitetu BiH
2. Dr. fra Iko Skoko,
Rezultati istraživanja o iskustvu djelatnika i korisnika igara na sreću

12,00 – 12,45 Dr. Sylvia Anne Hoskins:
Arthur McCluskey– izlječenje od ovisnosti o kockanju i alkoholu u Međugorju. Uspješna životna priča čovjeka koji je prešao put od kompulzivnog kockara do osnivača humanitarne organizacije "St. Joseph and the Helpers Charity"

13,00	Ručak
14,30 – 15,30	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dr. sc. Neven Hrvatić, red.prof.: Ovisnost o igrama na sreću: pedagoška prevencija i resocijalizacija 2. Edita Pajić, prof. pedagogije: Suradnja roditelja i škole u prevenciji razvijanja ovisnosti o igrama na sreću
15,30 – 16,00	Kava
16,00 – 17,30	<p>Radionice:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Doc.dr.sc.Valentina Kranželić, Kockanje-mitovi i stvarnost 2. Prof. psiholog Aleksandra Huić, Kockanje i (raz)um

SUBOTA, 13. listopada 2012.

9,00 – 10,30	<ol style="list-style-type: none">1. Doc. dr. sc. Zoran Zoričić, Iskustva tretmana osoba sklonih patološkom kockanju2. Prim.mr. sc. Elvira Koić, Kockanje i suicid
10,30 – 11,00	Kava
11,00 – 13,00	<ol style="list-style-type: none">1. Doc.dr.sc. Neven Ricijaš, Kockanje adolescenata u Hrvatskoj2. Prof. soc. pedagog Dora Dodig, Odrednice problematičnog kockanja adolescenata
13,15	Ručak
14,30 – 15,30	Ivana Brstilo, mag.soc., Damir Mravunac, prof. sociologije, Sociološka analiza ovisnosti o igrama na sreću
15,30 – 16,00	Kava
16,00 – 17,30	Radionice: <ol style="list-style-type: none">1. Doc.dr.sc.Valentina Kranželić, Kockanje-mitovi i stvarnost2. Prof.psiholog Aleksandra Huić, Kockanje i (raz)um

NEDJELJA, 14. listopada 2012.

9,00 – 9,30	Mr.sc. Boris Kozjak, Stavovi vjerskih zajednica u Hrvatskoj o kockanju
9,30 – 11,00	1. Dipl.soc.radnice: Nada Matović i Nikolina Palameta: Model izvanbolničkog liječenja i rehabilitacije patoloških kockara i članova njihovih obitelji u Hercegovini 2. Mr.sc. Elharun Selimović, Psihološki pristup kompulzivnom (prisilnom) kockanju 3. Svjedočanstva liječenih ovisnika u Zajednici KLA HNŽ „Dr. Vladimir Hudolin“ Mostar, Obiteljskoj školi za prevenciju i liječenje alkoholne i kockarske ovisnosti i terapijskoj zajednici Milosrdni otac, Međugorje: Dr. Vlado Milaković, Mario Kraljević, Vedran Leko i Josip Maroševac
11,30	Euharistija- Molitva- Meditacija
12,30	Ručak
Poslijepodne	Posjete programima u Majčinom selu i brdu ukazanja Križevac

Prof. dr. sc. Goran Dodig
Klinika za psihijatriju KBC Split

„OVISNOST O KOCKI“ — FIKCIJA ILI ZBILJA

Suočeni s olako prihvaćenim kvalifikacijama određenih društvenih pojava koje poprimaju atribute masovnosti, stručne pa i znanstvene institucije i pojedinci olako upadaju u zamku servisiranja laičke javnosti kvaziznanstvenim činjenicama dajući stručno znanstveni alibi pojavama koje u svojoj osnovi bez dvojbe znatno više svoje ishodište imaju u filozofiji života te u moralno etičkim načelima i pojedinaca i zajednice zahvaćenih globalističkim vrijednosnim sustavima.

Duboko uvjeren da takozvana ovisnost o kocki spada upravo u tu kategoriju suvremenih društvenih pojava, nedvojbeno se namće nekoliko pitanja.

Ponajprije, postavlja se pitanje o medicinskim kriterijima ovisnosti o kocki, dakako imajući u vidu kriterije ovisnosti na kojima suvremena medicina temelji svoje etiološkijske i terapijske postupke.

Nadalje nužno se nameće pitanje sudsko psihijatrijskih kriterija ove „ovisnosti“ jer su posljedice ove „ovisnosti“ u sudskopsihijatrijskom smislu očite.

Ako se pak zaista radi o štetnoj pojavi, kako to da se ona zapravo javno izravno i neizravno potiče?

I konačno, ako ta vrsta „ovisnosti,“ jeste ovisnost kako to da akteri te negativne pojave nemaju potrebu liječenja u fazama zarade?

Dr. fra Mile Babić

OVISNOST IZ STRAHA OD SLOBODE

Već je 1941. Erich Fromm, istaknuti filozof, humanist, psihoanalitičar i socijalni psiholog, napisao knjigu pod naslovom *Bijeg od slobode* (*Escape from freedom*) i ustanovio tri načina bijega od slobode: automatizirani konformizam, autoritarnost i destruktivnost. Mi ljudi nismo samo prirodna bića, nego i duhovna, a to znači da smo slobodna bića, jer je bit duha sloboda. Sloboda je, dakle, bit ljudskoga bića. Dobili smo dar slobode koji je pretpostavka svih duhovnih vrednota i dobara. U novom se vijeku čovjek odvojio od svoga tijela, od zajednice, od kozmosa i od Boga te postao *homo clausus*, zatvoreno biće, monada. U novom vijeku čovjek slobodu prakticira kao odvajanje od drugih i kao agresiju na druge i na samoga sebe. Zaboravio je da samo iz slobode može nastati ljubav. Veća sloboda je pretpostavka veće ljubavi. Ljubav drugih i Drugoga oslobađa nas za istinsku slobodu, jer nas oslobađa od našega egoizma, od naše zatvorenosti i naše zatočenosti u svoje ja. Čovjek umire u zatvoru, u svojoj zatvorenosti, i zato traži nove oblike jedinstva (zajedništva), jer puninu života može naći samo u jedinstvu s drugima i Drugim. Svi oblici ovisnosti mogu se razumjeti kao razni načini bijega od slobode i kao razni načini traganja za istinskim jedinstvom. Ovisnosti su krivi oblici jedinstva u kojem čovjek gubi svoje vlastito ja, slobodu i odgovornost, jer je pravo jedinstvo samo ono nastalo iz slobode, a to je jedinstvo ljubavi.

Dragan Vrankić

LEGISLATIVE IZ OBLASTI IGARA SREĆU I UDIO PRIHODA OD IGARA NA SREĆU U UKUPNOM FISKALNOM KAPACITETU BIH

Na skupu će se problematizirati ekonomski učinci igara na sreću u BiH s obzirom na negativne učinke po kvalitetu života, kidanje obiteljskih i društvenih veza kod patoloških ovisnika o igrama na sreću, prema slijedećim pitanjima:

- Osvrt na zakonsku legislativu igara na sreću u BiH?
- Učinci prihoda od igara na sreću u javnim приходима?
- Namjena i struktura korištenja tih sredstava?
- Pozitivni i negativni učinci igara na sreću?

Dilema se zaoštrava kad se uvažavaju podaci o rastućem trendu patološke ovisnosti liberalizacijom igara na sreću i dostupnošću raznih oblika igara, osobito automata sve mlađoj populaciji.

Tema za znanstvenu analizu i društveni odgovor: smijemo li zbog punjenja proračuna zatvarati oči pred činjenicom socijalne patologije uslijed patološke ovisnosti o igrama na sreću?

Dr. fra Iko Skoko

OVISNOST O KLAĐENJU U SPORTSKIM KLADIONICAMA / MOSTAR

Ako netko kaže: MKB-10 F 63.0 većini osoba ovo vjerojatno neće ništa značiti. No ako netko kaže patološko kockanje (klađenje) sigurno ćete imati što na to komentirati. Prema Međunarodnoj klasifikaciji bolesti (MKB-10) problem ovisnosti o klađenju, kockanju i općenito igrama na sreću prepoznat je kao poremećaj navika i impulsa (F 63.0), baš kao piromanija, kleptomanija, itd. Bosna i Hercegovina je, nažalost, prvak Europe samo u jednom „sportu“ – broju kladionica. Procjenjuje se da u BiH ima oko 500.000 ljudi koji redovno igraju igre na sreću i posjećuju kladionice, a broj registriranih kladionica u FBiH je 14. Svaka od njih u prosjeku ima od 100 do 300 uplatnih mjesta. Računica je jednostavna. Nešto je manji broj kladionica u RS. Nije nebitan podatak ni da su zaključno s 30. lipnjem 2012. godine kladionice u FBiH dugovale 57 milijuna maraka poreza Poreznoj upravi. Kladionice i klubovi s aparatima otvaraju se i u blizini škola. Iako prema Zakonu o igrama na sreću FBiH nije dopušten ulazak u kladionice maloljetnim osobama i takav se kažnjava od 3.000,00 do 5.000,00 KM, evidentno je da se tog dijela zakona i ne pridržavaju. Ipak, istraživanja su pokazala da je fenomen klađenja prisutan u svim generacijama. Istraživanje koje je GfK BiH provela u ožujku 2007. pokazalo je da barem polovina građana BiH nekad igra igre

na sreću – loto prije svega, a odmah iza dolaze sportske kladionice. Istraživanje je pokazalo da najveći postotak onih koji okušavaju sreću listićima jesu osobe između 45 i 54 godine, 59%. Zabrinjavajući je i podatak da je svaka treća osoba u dobi između 15 i 25 godina redoviti gost sportskih kladionica. Slično potvrđuje i istraživanje UNICEF-a i UNDP-a u BiH provedeno u prosincu 2011. i siječnju 2012. godine, koje posebno naglašava ovaj problem kod ranjivih grupa.

Cilj je rada istražiti profil osoba koje koriste usluge sportskih kladionica u gradu Mostaru: njihova dob, spol, bračno stanje, stupanj obrazovanosti i zaposlenost. Zajedno s ovim ide i profil uposlenih, gotovo uvijek uposlenica i njihov status. Također, istražiti ćemo ima li i koliki je utjecaj ovisnosti o klađenju u traženju psihosocijalne pomoći u specijaliziranim institucijama (centri za socijalni rad, savjetovališta, itd) i utjecaj na obitelj ili to još uvijek nije poznato kao bolest koju treba liječiti.

Dr. Sylvia A. Hoskins

“ARTHUROVO IZLJEČENJE OD KOCKANJA I ALKOHOLA U MEĐUGORJU”

Da bi o nečemu što vodi ka ostvarenju osobnih težnji i sreći donijeli ispravnu odluku, svatko traži CILJ. Brojne teorije o procesu rehabilitacije ovisnosti o kockanju ili bilo kojoj drugoj ovisnosti, usredotočene su oko pretpostavke da osoba treba živjeti po načelu “jedan dan u životu”. Ipak, kao i sve ovisnosti, koje se fokusiraju na kockanje, zapravo se još više fokusiraju na „prestanak kockanja“ taj jedan dan, što rezultira da kockanje još uvijek ima moć i kontrolira život osobe. Životni cilj Arthura McCluskeya bio je- zaraditi novac. S kockanjem je započeo kao dvanaestogodišnjak 1956. godine, kada je osvojio okladu na English Grand Nationalu. Trenutačni uspjeh uloga i osvajanja dobitka na prvoj i drugoj najvećoj utrci u svijetu uvjerali su ga da je to najlakši način kako zaraditi novac. Njegov sljedeći CILJ bio je zarada u poslovnom svijetu i biti samopouzdan i neovisan. Te osobine doprinijele su njegovom poslovnom uspjehu, ali ga nisu učinile sretnim. Postizao je svoj cilj, njegova kompulzivna ovisnost o kockanju se povećavala, a rezultat je bio-dnevni gubitak od 30.000 €, što ga je dovelo do financijskog sloma, osobne destrukcije i razočarenja. Godine 1999. Arthur dolazi u Međugorje. Ovdje se dogodilo Arthurovo glavno obraćenje i trenutačno izlječenje od

njegovih ovisnosti. Tri godine nakon ozdravljenja, Arthur je još uvijek imao nagon za kockanjem, ali njegov novi CILJ bio je pomaganje ljudima u BiH da obnove svoje živote nakon rata 1991-1995. Arthur se od kockanja fokusirao na osnivanje humanitarne organizacije „St. Joseph and the Helpers“ i trajno se izliječio od svoje ovisnosti. Iznenada je preminuo 13.08.2011.godine.

U Ujedinjenom Kraljevstvu problem kockara koji traže pomoć porastao je za 25% otkad je Parlament ublažio zakone kojima se omogućilo, ponajprije na TV-u, oglašavanje casina, kladionica i internet klađenja. Inicijative kao što je „Nacionalna klinika za problem kockanja“ – multidisciplinarni centar za skrb pri Nacionalnoj zdravstvenoj službi koju je osnovala Dr. Henrietta Bowden-Jones, otvorena je 2008. godine i postigla je definitivan uspjeh u liječenju kompulzivnih kockara. Istraživanje obavlja nekoliko skupina uključujući „UK istraživački konzorcij za problematično kockanje“ koji istražuje neurobiologiju patološkog kockanja. Svejedno, problem i dalje postoji u UK. U sekularnom društvu postoji nedostatak moralnog usmjerenja koji bi podupro strukture u društvu, a istinska sreća nije dosegnuta. Pitanje koje treba postaviti je sljedeće: kada kockar odustaje od kockanja, s čime ga zamjenjuje, na što se fokusira, koji je njegov cilj?

Dr. sc. Neven Hrvatić, red. prof.

Filozofski fakultet u Zagrebu

Odsjek za pedagogiju

OVISNOST O IGRAMA NA SREĆU: PEDAGOŠKA PREVENCIJA I RESOCIJALIZACIJA

Ovisnosti o igrama na sreću (kockanju) ne pridaje se značaj kao ovisnostima o drogama, alkoholu ili pušenju i često se društveno relativizira, iako u podjednakoj mjeri vodi prema samodestrukciji ličnosti. Suvremena socijalna pedagogija usmjerava se sve više prema novim ovisnostima (kockanju i igrama na sreću, internetu, seksu, adrenalinu ...), zbog evidentne istovrsnosti ponašanja i sličnim posljedicama kod različitih tipova ovisnosti: odgojnim, psihološkim i socijalnim. Uz porast broja ovisnika o kockanju, posebno u skupini učenika/adolescenata vežu se: povećana ponuda, društveni kontekst, vrijednosna konfuzija, pad morala i porast socijalne nesigurnosti. Razvoj ovisnosti o igrama na sreću, bez obzira na individualni proces, ima više etapa, a one se razlikuju s obzirom na faze i posljedice. Uz čimbenike rizika, važno je poznavati i zaštitne čimbenike koji utječu na pojavu kockanja u ranoj dobi kao i etiologiju ovisnosti.

Rezultati istraživanja pokazali su da je kockanje i druge nove ovisnosti uvjetovano slabljenjem odgojnih utjecaja

obitelji, suvremenog (urbanog) načina života i različitih društvenih utjecaja koji potiču takova ponašanja.

Ako znamo da se kao primarni izvori socijalizacije ističu: obitelj, škola i vršnjačke skupine, važnost roditeljske uloge u prevenciji ovisnosti o igrama na sreću mijenja se od upravljanja prema ulozi savjetnika u životu adolescenata, gdje su stilovi roditeljstva, komunikacija i obiteljsko ozračje bitan čimbenik razvoja. Kao drugi važan izvor prosocijalnih normi, kulturnih vještina i normi ponašanja ističe se škola, koja ima značajnu protektivnu ulogu za učenike/adolescente, dok su vršnjačke skupine važne u izgradnji osobnosti i samopoštovanja.

Uz primarne preventivne programe, u ovoj fazi pristunosti ovisnosti o igrama na sreću među mladima, potrebna je i sekundarna prevencija u funkciji ranog otkrivanja rizičnih ponašanja, kako ono ne bi došlo do stupnja ovisnosti, kao i tercijarna prevencija: (dijagnostika, supstitucija, kompenzacija, subvencija), prema rehabilitaciji i resocijalizaciji ovisnika (socijalnopedagoške intervencije). U ovom kontekstu pedagoška prevencija kockanja odnosi se na kontinuum od preventivnog, preko kurativnog do terapijskog poimanja i odnosa prema novim ovisnostima, represivnih i permisivnih pristupa, u kojima kroz partnerske i suradničke odnose škole, obitelji i drugih čimbenika možemo poticati aktivniji pristup i očekivati bolje rezultate.

Ključne riječi: kockanje, pedagoška prevencija i resocijalizacija, obitelj, škola

Edita Pajić, profesor pedagogije

SURADNJA RODITELJA I ŠKOLE U PREVENCIJI RAZVIJANJA OVISNOSTI O IGRAMA NA SREĆU

Dobro odgojiti dijete jedan je od najvažnijih zadataka koji se postavlja pred sve one koji imaju djecu, bilo rođenjem, posvojenjem ili dobivanjem starateljstva. Svim je porodicama, bez obzira na primanja, stepen obrazovanja i druge uslove, potrebna podrška kako bi se nosile sa izazovima i teškoćama društva. Iako živimo u vremenu tehnološkog razvoja i modernizacije društva, lokalna zajednica rijetko ili skoro nikako ne nudi odogovarajuće pripreme za odgovorno roditeljstvo. Prihvatajući modele i stilove odgoja koje su primjenjivali naši roditelji transgeneracijski ih prenosimo i na našu djecu. Međutim, u brzini današnjeg života olako zanemarujemo činjenicu da su promjene u društvu stalno prisutne što dovodi do upitnosti efikasnosti primjene već opробanih modela odgajanja. Uloga porodice je nezamjenljiva, ona je najbolji prirodni ambijent odgoja djece i njihovog odrastanja. Naša svijest o važnosti uloge porodice i roditeljskih vještina će biti presudna u formiranju sistema životnih vrijednosti djece i mladih. Istovremeno, zaboravlja se da škola nije samo obrazovna nego i odgojna ustanova. Poštujući njene odgojno-obrazovne funkcije neophodno je da se i škola kao takva smjesti u sferu prirodnog ambijenta odgoja kako bi surađujući

sa roditeljima između ostalog radila i na prevenciji razvijanja različitih ovisnosti, među kojima je i ovisnost o igrama na sreću. U tom pravcu djelovanja neophodno je da svaki razrednik/ca ostvari suradnju s roditeljima kroz individualne informacije, redovne i tematske roditeljske sastanke, Vijeće roditelja, predavanja, tribine, sudjelovanje roditelja u planiranju i provođenju odgojno obrazovnog procesa.

Ključne riječi: suradnja, roditelji, škola, prevencija, ovisnost.

doc.dr.sc. Valentina Kranželić
Odsjek za poremećaje u ponašanju
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet
Sveučilište u Zagrebu

Trajanje: 90 minuta

Broj sudionika: do 30

Potrebna oprema i materijali: LCD projektor i kompjuter;
flipchart i flomasteri

KOCKANJE – MITOVI I STVARNOST

Principi učinkovite prevencije problema u ponašanju mladih i rizičnih ponašanja mladih predstavljaju temelj i za prevenciju kockanja mladih. Uz osnovne i opće principe na kojima se temelji prevencija kockanja, mnogi autori slažu se oko specifičnih smjernica za oblikovanje preventivnih intervencija i strategija u tom području (Griffiths, Wood, 2000; Vitaro, Brendgen, Ladouceur, Tremblay, 2001; Har- doon, Gupta, Derevensky, 2004; Williams, West, Simpson, 2008):

- velik broj rizičnih čimbenika – ostvariti utjecaj na što veći broj promjenjivih rizičnih čimbenika: (1) biološki – impulzivnost, osjetljivost na stres, poremećaji raspoloženja i dr.; (2) psihološki – zablude i mitovi o kockanju, iluzija kontrole kockanja, pogreške u zaključivanju, nerazumije- vanje slučajnosti u igrama na sreću, potreba za bijegom i/ ili uzbuđenjem, iskustvo nagrade u ranom kockanju i dr.; (3) socijalni – narušeni obiteljski odnosi, roditelji koji koc-

kaju, pritisak vršnjaka, dostupnost mjesta za kockanje mladima, nepoštivanje zakonskih normi u zajednici i dr.

- ❑ postoje isti/slični rizični čimbenici kao i za mnoge druge probleme (npr. zlouporaba sredstava ovisnosti, problemi mentalnog zdravlja, problemi u školi, antisocijalno ponašanje...) – koristiti iskustva dobre prakse prevencije drugih problema u ponašanju i rizičnih ponašanja

- ❑ prednost dati trajnom, višerazinskom i koordiniranom pristupu – osigurati sveobuhvatnost

U području prevencije kockanja mladih moguće je razlikovati dva osnovna pravca: (1) psihoedukativni i (2) zakonsku prevenciju i razvoj socijalne politike u području kockanja mladih. Princip sveobuhvatnosti usmjerava stručnjake na razvijanje oba pravca u okviru strategije prevencije kockanja mladih. Jasno je da su navedeni pravci predmetom bavljenja različitih resora te je stoga u prevenciju kockanja važno uključiti sve dionike u društvu.

Psihoedukativni programi odnose se na programe univerzalne prevencije problema u ponašanju (namijenjene svima) kao što su jačanje obitelji, kvalitetne škole, poticanje prosocijalnih ponašanja, jačanje socijalno-emocionalnih vještina i slično. Ovdje su posebno važni sveobuhvatni programi u školama koji sadrže širok raspon relevantnih tema usmjerenih i na znanja i na vještine:

- ❑ statističko znanje o kockanju,
- ❑ informacije o rizicima povezanim s kockanjem mladih,
- ❑ znakovima koji ukazuju na postojanje problema s kockanjem,
- ❑ vještine rješavanja problema i donošenja odluka,
- ❑ vještine odupiranja pritisku vršnjaka.

U radionici će sudionici putem kratkih predavanja, interaktivnih metoda rada i posredstvom vlastitog aktivnog sudjelovanja moći: (1) saznati osnovne informacije o preventivskoj znanosti i značajkama uspješnih preventivnim programima u području rizičnih ponašanja djece i mladih, posebno kockanja; (2) iskusiti neke aktivnosti za rad s djecom i mladima na prevenciji kockanja; (3) kritički razmišljati o rizičnim čimbenicima za razvoj problema s kockanjem, razlozima zašto se djeca i mladi upuštaju u aktivnosti kockanja te o posljedicama kockanja na zdravi razvoj djece i mladih; te (4) surađivati s drugim stručnjacima u malim grupama i razmjenjivati iskustva u području rada s djecom i mladima na prevenciji rizičnih ponašanja, posebno kockanja.

Aleksandra Huić, prof. psih.

Odsjek za psihologiju

Filozofski fakultet

Sveučilište u Zagrebu

KOCKANJE I (RAZ)UM

Iako kockanje i klađenje predstavljaju jedan od mogućih oblika zabave i razonode, sa sobom nose određene rizike i mogućnost razvoja problema i ovisnosti. Među brojnim rizičnim čimbenicima povezanim s problematičnim kockanjem važno mjesto zauzimaju kognitivne distorzije. Istraživanja pokazuju kako problematični kockari imaju poseban sklop razmišljanja koji ih potiče na više kockanja. Sudionici radionice će se, putem interaktivnih aktivnosti, upoznati s tipičnim načinima razmišljanja tijekom kockanja. Istražit će se zbog čega ljudi ustraju u kockarskim aktivnostima unatoč stalnim gubicima koje imaju, te kakav sklop razmišljanja je povezan s većim rizikom za razvoj problema s kockanjem. Radionica je usmjerena na razumijevanje kognitivnih procesa koji u normalnim okolnostima olakšavaju snalaženje i prilagodbu na okolinu, no u slučaju kockanja dovode do začaranog kruga iz kojeg je teško izaći.

ISKUSTVA TRETMANA OSOBA SKLONIH PATOLOŠKOM KOCKANJU

Zadnjih dvadesetak godina, po liberalizaciji tržišta igara na sreću, naglo je porastao broj osoba sklonih patološkom kockanju. U nedostatku organiziranih modela tretmana, a oslanjajući se na iskustvu rada s drugim ovisnicima, prvenstveno alkoholičarima, osnovao sam prve obiteljske grupe patoloških kockara po modelu systemske obiteljske terapije. U ovom trenutku kroz KLOK djeluje šest grupa sa 12-15 članova (obitelji), koji se jednom tjedno sastaju na terapijskim sastancima, te skupa s terapeutima učvršćuju odluku o uspostavi apstinencije, njenoj stabilizaciji, ali i cjelokupnom dozrijevanju ličnosti, mogli bismo reći maturaciji. Kroz grupe je do sada prošlo preko dvjestotinjak obitelji, uz uspješnost od 65% (uspješnost se mjeri održavanjem apstinencije na rok od dvije godine). Rezultati su veći od očekivanih, dijelom zahvaljujući znanju i iskustvu više nego iskusnog tima stručnjaka.

KLOK je uz terapijske aktivnosti uspostavio i prvu HELP line- liniju za pomoć kockarima, a aktivno potiče i osnivanje i djelovanje terapijskih grupa u drugim sredinama. U sklopu primarne prevencije održano je do sada stotinjak predavanja i javnih tribina diljem Hrvatske. Uz navedeno, KLOK je dao doprinos i uspostavi okviru tzv. odgovornog priređivanja igara na sreću.

KOCKANJE I SUICID

U sprječavanju suicidalnosti prije svega je važno razumjeti i upoznati što to predstavlja suicidalni rizik, naučiti prepoznati suicidalne osobe, usvojiti osnovna načela postupanja u okviru prevencije kao i za poslije suicidalne intervencije.

Kockanje kao poremećaj kontrole impulsa i kao ovisničko ponašanje predstavlja rizično ponašanje i za suicidalni izlaz, u kombinaciji i međudjelovanju brojnih čimbenika. Patološko kockanje u pravilu dolazi u komorbiditetu s još nekim psihičkim poremećajima, drugim ovisnostima, poremećajima raspoloženja, poremećajima ličnosti, ali i sa auto-destruktivnim životnim stilom. Osobe su često u financijskim i ekonomskim problemima, kumuliraju dugove do bankrota ili sukoba sa zakonom. Društvo uglavnom ne pokazuje razumijevanje, već ih osuđuje i njihov položaj pripisuje slabosti, pa ne uspijevaju razviti povjerenje, izolirani su i bez podrške. Često osjećaju stid i krivnju zbog svoga stanja, koje društvo stigmatizira. Stoga kasno potraže pomoć.

Poput bolesti ovisnosti, kompulzivno kockanje uzrokuje intenzivni distress u svim životnim područjima, urušava opću kvalitetu života, utječe na psihički, tjelesni, socijalni, akademski i radni status, a posebno je razarajuće za obitelj. Konačna pojava beznada i doživljaj gubitka smislenosti života udružena sa impulzivnošću, dovodi do suicidalnog

izlaza. Bitno je istaći kako je i kod bračnih partnera kockara tri puta veća stopa suicida nego u općoj populaciji, a rješavanje problema suicidalnim izlazom kao model ponašanja svakako je i transgeneracijski razarajući za obitelj kockara.

Ne može se izbjeći uključenje u ovu složenu problematiku jer je sve češća i bliža. Nekome profesionalna, a svima je građanska dužnost pokušati pomoći jer je to ipak – moguće, a nada je tu - dok god je oboljeli živ.

doc.dr.sc. Neven Ricijaš
Odsjek za poremećaje u ponašanju
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet
Sveučilište u Zagrebu

KOCKANJE ADOLESCENATA U HRVATSKOJ

Istraživanje „Navike i obilježja kockanja adolescenata u urbanim sredinama u Republici Hrvatskoj“ prvo je sustavno i sveobuhvatno istraživanje ove pojave na našim prostorima. Istraživanje su financijski i organizacijski podržali Hrvatska lutrija d.o.o., Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Agencija za odgoj i obrazovanje te Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH. Istraživanje predstavlja središnju fazu šireg programa koji je započeo pilot studijom koja je imala za cilj utvrditi kockarske aktivnosti kod mladih te testiranje metodologije i instrumentarija. Sljedeća faza programa bit će osmišljavanje i implementiranje preventivnog programa u školskom okruženju temeljenog na empirijskim i znanstvenim spoznajama dobivenima u ovom istraživanju.

Pod pojmom kockanje podrazumijeva se ulaganje nečeg vrijednog u događaj koji može rezultirati većim i povoljnijim ishodom, a čija su glavna obilježja postojanje rizika i slučajnosti u ishodu. Kockanje je u Hrvatskoj regulirano Zakonom o igrama na sreću (NN 87/09), koji navodi da se radi o igrama u kojima se za uplatu određenog iznosa sudionicima pruža mogućnost stjecanja dobitka u novcu,

stvarima, uslugama ili pravima, pri čemu dobitak ili gubitak pretežito ovisi o slučaju ili nekom drugom neizvjesnom događaju. Prema Zakonu, igre na sreću dijele se u četiri skupine: (1) Lutrijske igre, (2) Igre u casinima, (3) Igre klađenja i (4) Igre na sreću na automatima. Iako zakonska regulativa zabranjuje igre na sreću osobama mlađim od 18 godina, iskustveni podaci, klinički rad, podatak da je u posljednjih 15 godina broj registriranih prodajnih mjesta priređivača igara na sreću na području RH porastao gotovo 5 puta te medijska izvještavanja jasno upućuju na raširenost ove pojave te na pristupačnost i dostupnost kockarskih igara mladima.

Podaci inozemnih studija također svjedoče o zastupljenosti kockarskih aktivnosti u populaciji mladih, kao i o zastupljenosti štetnih psihosocijalnih posljedica koje narušavaju njihovo osobno i socijalno funkcioniranje. Stopa takvog, „problematičnog“, kockanja među adolescentima se, prema inozemnim istraživanjima, kreće se od 4 do 8%, u usporedbi s 1 do 3% u populaciji odraslih osoba. Treba napomenuti da su to maloljetnici s već razvijenim ozbiljnim advezivnim, kompulzivnim i problematičnim obrascima kockanja. U riziku za razvoj problema je čak 10 do 14% adolescenata, što je također skupina mladih koja zahtjeva stručnu intervenciju s ciljem smanjivanja rizika. Cilj našeg istraživanja bio je dobiti uvid u prevalenciju kockanja adolescenata u urbanim sredinama RH, odnosno u njihove navike kockanja, te utvrditi udio adolescenata koji su u riziku razviti, ili su već razvili, probleme s kockanjem. Dodatni cilj bio je identificirati neka psihosocijalna obilježja adolescenata koji su razvili probleme s kockanjem, s naglaskom na rizične čimbenike povezane s većom ozbiljnošću tih problema. Podaci su prikupljeni na uzorku

od 1.952 srednjoškolca iz Zagreba, Rijeke, Splita i Osijeka, od prvog do završnog razreda gimnazijskog, četverogodišnjeg strukovnog i trogodišnjeg strukovnog srednjoškolskog programa (ukupno 88 razreda iz 24 škole). Radi se o slučajnom (probabilističkom) uzorku adolescenata reprezentativnom za srednjoškolce iz regionalnih, urbanih sredina RH, koji omogućuje generalizaciju rezultata na ovu populaciju. Osim toga, korišten je provjeren instrumentarij, dobrih metrijskih karakteristika, te pouzdan i valjan upravo za ispitivanje kockarskog ponašanja i s njime povezanih pojava. Za procjenu rizičnosti kockanja adolescenata korišten je, po prvi puta u Hrvatskoj, Kanadski upitnik kockanja adolescenata (*Canadian Adolescent Gambling Inventory – CAGI*; Tremblay i sur., 2010). Ovaj instrument konstruiran je ciljano za populaciju adolescenata i prevladava ograničenja u prikupljanju i interpretaciji podataka dosadašnjih instrumenata u ovom području.

Istraživanje je pokazalo da je 83% srednjoškolaca barem jedanput u životu kockalo. Oko polovine adolescenata je igralo jednokratne srečke i kladilo se u sportskim kladionicama. Uz navedeno, polovina adolescenata već ima iskustva u internet kockanju bez novčanog uloga, što može predstavljati ulaz u rizičnija ponašanja povezana s kockanjem. Čak trećina srednjoškolaca okušala se u igrama na sreću kao što su loto, TV Bingo i igre na automatima, a njih također trećina međusobno karta za novac te igra biljar i/ili fliper za novac. Različite vrste igara na sreću koje se igraju u casinu, klađenje na rezultate izbora te internet kockanje za novac probalo je manje od 10% adolescenata. Srednjoškolci se najčešće (jednom tjedno ili češće) klade u sportskim kladionicama (njih 19,0%) te na internetu, ali bez novčanog uloga (22,8%). Na trećem i četvrtom mjestu

po učestalosti su igre na automatima (6,2%) te virtualne utrke (6,1%), dok je biljar/fliper za novac na petom mjestu (5,1%).

S obzirom da je dio srednjoškolaca u trenutku ispitivanja zakonski bio punoljetan, dodatno smo nalaze provjerili i na poduzorku srednjoškolaca do 17 godina starosti (njih 1.457). Dobiveni rezultati gotovo su isti. Neku od igara na sreću probalo je njih 81,7%. Njih 18,2% jednom tjedno ili češće posjećuje sportske kladionice, dok njih 23,6% kocka na internetu bez novčanog uloga. Virtualne utrke (6,2%), igre na automatima (5,8%) i biljar/fliper za novac (5,3%) ponovno su na trećem, četvrtom i petom mjestu po učestalosti.

Muški adolescenti češće igraju one igre koje su rizičnije za kasnije probleme povezane s kockanjem (npr. sportska kladionica, automati, rulet, kartanje za novac, klađenje na virtualne utrke i sl.). U odnosu na dob sudionika, od 15 različitih igara, razlike su utvrđene samo za dvije – jednokratne srećke i Internet kockanje bez novca, na način da ih mlađi sudionici češće igraju. U usporedbi s gimnazijama, u kockarske aktivnosti češće se upuštaju učenici strukovnih škola. Nisu utvrđene razlike u učestalosti kockanja među srednjoškolcima iz različitih gradova.

S obzirom na to u kojoj mjeri osjećaju nepovoljne psihosocijalne posljedice svojih kockarskih aktivnosti, adolescenti su razvrstani u tri kategorije rizičnosti (prema CAGI): (1) nepostojanje problema vezanih uz kockanje („zeleno svjetlo“) - 71% (na poduzorku do 17 godina - 72,1%); (2) niska do srednja ozbiljnost problema („žuto svjetlo“) - 17% (na poduzorku do 17 godina - 16,4%); (3) visoka ozbiljnost problema vezanih uz kockanje („crveno svjetlo“) - 12% (na poduzorku do 17 godina - 11,5%). Podatak o gotovo 30%

adolescenata koji su već razvili niže do visoko ozbiljne probleme vezane uz kockanje alarmantan je i zabrinjavajući, posebno ako tome pridodamo podatak da se u kategorijama „žutog i crvenog svjetla“ nalaze uglavnom muški adolescenti. Osim toga, radi se o mladima koji češće pohađaju strukovne škole, a zanimljiv je podatak kako ih najviše ima u Osijeku, a najmanje u Rijeci, dok u Zagrebu i Splitu udio tih adolescenata ne odskaje od prosjeka cijelog uzorka.

Podaci o kockanju članova obitelji, prema iskazu adolescenata, pokazuju kako očevi i majke podjednako igraju loto i jednokratne srećke (njih 20-30%), dok očevi znatno češće igraju sportske kladionice (oko 23%) što i jest aktivnost karakteristična više za muški spol. Ove igre na sreću adolescenti u nešto većoj mjeri igraju zajedno s roditeljima, te stoga ne čudi podatak da ih trećina navodi kako njihovi roditelji znaju da povremeno kockaju. Osim toga, srednjoškolski češće kockaju u društvu nego sami, a polovina mladih ima barem jednog bliskog prijatelja/icu koji svakodnevno ili nekoliko puta tjedno kocka u sportskim kladionicama, dok njih četvrtina ima bliskog prijatelja/icu koji svakodnevno/nekoliko puta tjedno igra na automatima i kocka na internetu.

Rezultati upućuju na važnost društveno odgovornog priređivanja igara na sreću, pogotovo kod sportskih kladionica budući su one najzastupljenije kod adolescenata. Dobiveni rezultati također neosporno ukazuju na potrebe društvenog djelovanja kroz razvoj preventivnih i tretmanskih intervencija koje će biti dostupne na nacionalnoj razini.

Dora Dodig, prof. socijalni pedagog
Odsjek za poremećaje u ponašanju
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet
Sveučilište u Zagrebu

ODREDNICE PROBLEMATIČNOG KOCKANJA ADOLESCENATA

U izlaganju pod naslovom „Odrednice problematičnog kockanja adolescenata“ bit će prikazan dio rezultata istraživanja „Navike i obilježja kockanja adolescenata u urbanim sredinama Republike Hrvatske“. Riječ je o nalazima koji se odnose na neka psihosocijalna obilježja adolescenata koji su razvili probleme s kockanjem, s naglaskom na rizične čimbenike povezane s većom ozbiljnošću problema. Uzorak je činilo ukupno 1.952 srednjoškolca iz Zagreba, Rijeke, Osijeka i Splita, te je riječ o slučajnom (probabilističkom) uzorku adolescenata reprezentativnom za srednjoškolce iz urbanih sredina RH.

S ciljem utvrđivanja rizičnosti kockanja adolescenata korišten je Kanadski upitnik kockanja adolescenata – CAGI (Wiebe, Tremblay, Wynne i Stinchfield, 2010) koji rizičnost mjeri temeljem posljedica kockanja/klađenja na psihosocijalno funkcioniranje pojedinca, te adolescente svrstava u tri kategorije: (1) nepostojanje problema vezanih uz kockanje („zeleno svjetlo“); (2) niska do srednja ozbiljnost problema („žuto svjetlo“) i (3) visoka ozbiljnost pro-

blema vezanih uz kockanje („crveno svjetlo“). Upravo će s obzirom na kriterij psihosocijalnih posljedica tj. rizičnosti kockanja, u ovom radu biti prikazana neka obilježja ličnosti, razmišljanja i ponašanja adolescenata.

Srednjoškolci koji su već razvili ozbiljne probleme povezane s kockanjem („crveno svjetlo“) manifestiraju i neke druge oblike rizičnog i delinkventnog ponašanja, pri čemu najviše agresivno (nasilno) ponašanje i imovinske delikte. Što se tiče njihove motivacije za kockanjem, prvenstveno kockaju kako bi zaradili novac, zatim radi zabave i uzbuđenja, a vrlo visoko rangiraju i želju da budu što bolji u kockanju. Također, u većoj mjeri smatraju da temeljem znanja i vještina te praznovjernih rituala mogu kontrolirati ishod igre, te im je znanje o šansi i vjerojatnosti slabije. Njihove osobine ličnosti ukazuju na nedovoljno razvijenu odgovornost i manje uvažavanje tuđih potreba, te generalne obrasce razmišljanja o životu povezane s većom tendencijom hedonizmu odnosno manjom brigom za budućnost i dosezanje životnih ciljeva, te općenitim osjećajem manje kontrole nad vlastitim životom.

Ovakvi nalazi istraživanja pružaju važne smjernice za razvoj i implementaciju preventivnih i tretmanskih intervencija. Naime, kako bismo se kroz intervencije usmjerili upravo na rizične čimbenike koji doprinose razvoju problema vezanih uz kockanje, važno je stjecanje uvida u obilježja ličnosti, razmišljanja i ponašanja mladih u riziku ili s već razvijenim problemima vezanim uz kockanje

Mag. soc. Ivana Brstilo,
Prof. soc. Damir Mravunac

SOCIOLOŠKA ANALIZA OVISNOSTI O IGRAMA NA SREĆU

Fokus analize ovisnosti o kocki temeljimo na pojmu sociološke imaginacije i idejom da su individualne akcije povezane sa širim društvenim okvirom. Sociološka imaginacija povezuje individualno i kolektivno tako da je ovisnosti o kockanju (i) društvena tema i problem društvene javnosti. Ovisnost o kockanju razumijevamo u kontekstu društvenih vrijednosti, normativa i institucija koje se mijenjaju s duhom vremena. Referiramo se na zapadno društvo gdje je koncept “kruha i igara” dobio suvremenu verziju “rizika i nagrade” posebno rastezljive u kulturi življenja na kredit. Polazimo od modela Bo J. Bernharda (2007) kojim se sociološka analitička razina razumijevanja ovisnosti o kockanju razlučuje od one biološke i psiho-socijalne. Osvrnut ćemo se i na doprinos Putnama (2000) te - na temelju njegovih uvida - sociološku analizu ovisnosti o kockanju promotriti u perspektivi opadanja društvenih mreža i društvenog kapitala kao i trendu “kockara koji kockaju sami” te tehnološkom aspektu kockanja.

Ovisnost o kockanju potom raščlanjujemo na mikro i makro društvenu razinu. U mikro kontekstu problematizira-

mo proces društvenog statusa ovisnika o kockanju, kao i samu stigmju kockanja.

Makro razinu ovisnosti o kockanju povlačimo kroz funkcionalističke teorije oportunitizma, eskapizma, alijenacije i anomije. Merton konceptom inovativnog ponašanja kao mehanizma postizanja društveno definiranih ciljeva (uspjeh) i kulturnih vrijednosti (bogatstvo) pruža osnovu razumijevanja ovisnosti o kockanju, prikladne i u ispitivanju domaćih prilika.

Na koncu artikuliramo mogućnost sociološkog doprinosa razumijevanju ovisnosti o kockanju te važnost paradigmatkog te praktičnog povezivanja medicinskog i sociološkog u adekvatnom rješavanju ovog problema.

Zajednice se tako pokazuje funkcionalnom u krajnje individualiziranom društvu. Postavljamo pitanje, znači li ozdravljenje ovisnika o kockanju ujedno revitalizaciju zajednice ili je tek pretpostavlja?

Boris Kozjak
Hrvatska Lutrija d.o.o.

JE LI KOCKANJE GRIJEH? — — ILI O STAVOVIMA VJERSKIH ZAJEDNICA U HRVATSKOJ O KOCKANJU

U posljednje vrijeme kockanje je postalo značajnim fenomenom suvremenoga, ne samo hrvatskoga nego i drugih svjetskih društava. Naime, ljude je oduvijek privlačila mogućnost postizanja uspjeha u igrama na sreću kao i ideja iznenadnoga stjecanja velikog bogatstva bez rada, ali i izazivala spoznaja o tome da bi na kocki mogli sve izgubiti. Kockanje, odnosno igre na sreću imaju veoma dugu tradiciju i postale su sastavni dio naše kulture. Iako su neki povijesni dokumenti o igrama na sreću stariji za oko tisuću godina od pojave prvog novca, kockanje je svoju punu legitimizaciju, legalizaciju i ekspanziju doživjelo tek u posljednjih nekoliko desetljeća. U najvećem broju zemalja svijeta kockanje je već dugo vremena vrlo popularna aktivnost (iako često prikrivena), interpretirana kulturološki na neutilitarističke načine - kao orijentacija prema svetom, providnosti, šansi i sreći, kao oblik neproduktivne potrošnje i igre i kao izraz iracionalnosti, praznovjerja, karaktera i društvenog statusa. Sudjelovanje u igrama na sreću u posljednjih desetak godina u hrvatskome društvu poprimilo je epidemiološke razmjere. U Hrvatskoj trenutno djeluje 206 automat-klubova,

16 casina, 9 kladionica i jedna lutrijska organizacija. Uplata za igre obavlja se na oko 3.500 uplatnih mjesta, a ukupan iznos godišnje uplate procjenjuje se na oko 8 do 9 milijardi kuna. U kockarskoj industriji u nas danas je zaposleno oko 7.500 osoba. Zbog sve bržeg razvoja informacijske tehnologije i sve većeg broja mjesta na kojima se igre na sreću mogu odigrati, one su postale mnogo dostupnije, ali istodobno i mnogo opasnije. Hrvatsko društvo je pak ovako snažnu ekspanziju igara na sreću dočekalo gotovo potpuno nespremno. Kao da se zaboravilo na činjenicu da kockanje predstavlja pogodno okruženje za nastanak i razvoj kriminaliteta i drugih oblika socio-patološkog ponašanja.

U Republici Hrvatskoj krajem veljače ove godine bile su registrirane 44 vjerske zajednice. U istraživanju koje je autor proveo od ožujka do svibnja ove godine obuhvaćeno je 37 vjerskih zajednica.

Je li prema nauku vjerskih zajednica kockanje grijeh; ima li među članovima vjerskih zajednica osoba sklonih kockanju; da li vjerske zajednice djeluju na svoje sljedbenike (i na koji način) kad je riječ o kockanju; da li kockanje svakog čovjeka u konačnici odvodi od Boga; da li su kockanje i kladenje „pošten izvor prihoda“; da li bi sve igre na sreću trebalo zabraniti; da li su vjerske zajednice zadovoljne promoviranjem kockanja u našim medijima, samo su neka od pitanja na koja su vjerske zajednice dale konkretne, a ponegdje i vrlo iscrpne odgovore. Iz njihova odnosa prema ciljevima istraživanja i načinu suradnje sa njegovim autorom prepoznaje se i njihova iskrena želja da i same pomognu, koliko one to već mogu, u suzbijanju kockanja.

Ključne riječi: kockanje, kršćanstvo, protestantska etika, grijeh, brak

Nada Matović, dipl. socijalna radnica, alkoholog

Nikolina Palameta, dipl. socijalna radnica

Zajednica KLA "Dr. Vladimir Hudolin"

MODEL IZVANBOLNIČKOG LIJEČENJA I REHABILITACIJE PATOLOŠKIH KOCKARA I ČLANOVA NJIHOVIH OBITELJI U HERCEGOVINI

U radu će se predstaviti aktivnosti na planu liječenja i rehabilitacije patoloških kockara i članova njihovih obitelji. Cilj nam je sustavno afirmirati model izvanbolničkog liječenja kockarske ovisnosti i kockanjem izazvanih poremećaja u primarnoj i sekundarnoj sredini na području Hercegovine. Predstavit će se rad grupe patoloških kockara, gdje već imamo uključeno 27 obitelji, te štićenike Zajednice "Milosrdni otac" Bijakovići-Međugorje. Starosna dob članova naše grupe je 23 do 42 godine, a većinom se radi o obiteljskim ljudima. Postupak liječenja počinje obradom od strane psihologa i psihijatra u CMZ-u. Pokazat ćemo i program koji provodimo u Obiteljskoj školi za prevenciju i izvanbolničko liječenje alkoholne i kockarske ovisnosti te rad sa djecom kockara, a koji se provodi kroz Sekciju za zdravo življenje. Kroz Sekciju radimo na suzbijanju sljedećih poremećaja kod djece:

- Strah od telefonskih poziva
- Poremećaj u ponašanju
- Noćno mokrenje
- Mucanje
- Gubitak interesa za školu i drugi poremećaji.
Psihički poremećaji kod djece se otkrivaju već preko dječjih crteža, nakon čega se djeca upućuju dječjem psihologu i logopedu.

Ključne riječi: patološko kockanje, Sekcija za zdravo življenje, izvanbolničko liječenje, rehabilitacija

PSIHOLOŠKI PRISTUP KOMPULZIVNOM (PRISILNOM) KOCKANJU

Psihološka procjena zasnovana na upitnicima i evaluacija prije i poslije psihoterapijske intervencije ukazuje na nekoliko karakterističnih profila ličnosti kompulzivnih kockara i ovisnika o igrama na sreću:

- poremećaj ličnosti sadomazohističkog tipa
- poremećaj ličnosti: opsesivno-kompulzivni poremećaj
- problematika multiple ovisnosti (upotreba alkohola i narkotika kako bi se smanjila depresivnost i anksioznost)
- antisocijalni poremećaj ličnosti (zajedno sa kleptomanijom i podmetanjem požara – kockanje se klasificira u grupu poremećaja u kontroli impulsa)
- sklonost rizičnim ponašanjima i racionalnim vjerovanjima
- obuzetost konzumerističkom psihologijom: da se sreća i smisao života mogu kupiti novcem – cijena utopističke ideje lako ostvarive sreće.
- Ovisni poremećaj ličnosti

- ❑ Bolest slobode izbore – ovisnost je nesloboda. Nemoć i gubitak kontrole nad porivom, kao i simptomi apstinencije – znaci ovisnosti o kockanju. Ovisnik “mora” piti, kockati, jer je izgubio kontrolu i sebe vidi u ulozi bespomoćne žrtve. Terapija treba pacijentu ponovo omogućiti odgovornost, slobodu izbora i učiniti ga aktivnim subjektom u procesu izlječenja, kao i njegove obitelji.
- ❑ Ovisnost o uzbuđenju i adrenalinu – (Neka istraživanja pokazuju da ljudi s konstitucijski nižom razinom pobuđenosti mozga češće kockaju nastojeći tako postići optimalnu razinu pobuđenosti. Ima indicija da su ljudi s manjkom E-endrofina (koji je zadužen za emociju ushićenja) skloniji aktivnostima koje pobuđuju mozak)
- ❑ Osobe u kojima “zjapi pukotina u duši” uslijed emocionalnog ili nekog drugog zlostavljanja, osobe sa PTSD ili nekim drugim traumama – osobe pod stresom. (Neurotska organizacija ličnosti).
Traumatični događaji proizvode duboke i trajne promjene fiziološke pobuđenosti, emocija, spoznaje i pamćenja. Osoba se može zateći u stalnom stanju ugroženosti (navale adrenalina, stanju budnosti i razdražljivosti, a da i ne zna zašto. Upravo jezgra traumatske neuroze je fizioneuroza, hiperpobuđenost.
Naše znanje o transgeneracijskom prijenosu traume, odgođenim reakcijama i svim mehanizmima rizika za razvoj psihopatologije sugeriraju o popularnosti “zabranjenih” igara. Kompulzivno kockanje sve više liči na krutu igru igranu iz traume, koja se opsesivno i kompulzivno ponavlja. “Ako čovjek misli pobjeći od sjećanja, tuga mu se popne na leđa i putuje s njim”.

- ❑ Naglašena grandomanija. Za kockara postoji samo sve ili ništa. Grandoman teži velikom doživljaju, velikom zgoditku koji će promijeniti život. Promjena raspoloženja i uzbuđenje priskrbuju trenutak u kojemu savladavamo svoje otuđenje, zaneseni smo, ushićeni, ujedinjeni smo sa sobom entuzijastički raspoloženi, u potrazi za nadilaženjem, nadmašenošću. Svaka ovisnost je izjalovljena duhovnost – duhovni problem, duhovni stečaj.
- ❑ Obzirom da veliki broj građana kroz igre na sreću i kocku žele da poprave svoj materijalni položaj, to govori i o dubini ekonomske krize, padu standarda i gubitku temeljnih društvenih vrijednosti – da se na dozvoljen način može osigurati pristojna egzistencija.

**ŽIVOTOPISI
SUDIONIKA
SKUPA**

Prof.dr.sc. Goran Dodig, specijalist psihijatar

Rođen u Ugljanu 1947. g. Osnovnu školu završio u Trogiru, a gimnaziju u Splitu. Diplomirao na Medicinskom fakultetu u Zagrebu 1973. g. Po završenom studiju medicine i obavljenom liječničkom stažu radio kao liječnik opće prakse u Dalmatinskoj zagori. Specijalizaciju iz psihijatrije započinje 1978 g. a ispit polaže na Klinici za psihijatriju Medicinskog fakulteta u Zagrebu 1981. g. Nakon položenog specijalističkog ispita radi kao liječnik specijalist na Klinici za psihijatriju KBC Split. Magisterij 1984., doktorat 1996., docentura 1998., izvanredni profesor 2003, redoviti profesor 2008. Predaje na integriranim studijima (Medicina, Dentalna medicina, Fizioterapija, Sestrinstvo, Medicinsko pravo, Studij forenzike). Od 1990. g. do 1993. g. je ravnatelj Kliničkog bolničkog centra Split. Od 1994. g. do 2000. g. je predsjednik Upravnog vijeća KB Split. U dva mandata je bio član Upravnog vijeća HZZO-a. Bio je i član Nacionalnog zdravstvenog vijeća. Bio je predsjednik Povjerenstva za psihijatriju pri Ministarstvu zdravlja i socijalne skrbi RH. Bio je član je Središnjeg etičkog povjerenstva za multicentrična klinička ispitivanja za lijekove i medicinske proizvode pri Ministarstvu zdravlja i socijalne skrbi te Povjerenstva za odgoj i obrazovanje pri Ministarstvu znanosti, prosvjete i sporta. Član je više psihijatrijskih udruženja i uredništava medicinskih časopisa. Objavio je preko 50 publiciranih radova od kojih je dvadesetak objavljeno u časopisima indeksiranim kao CC. Kao koautor sudjelovao u izradi 6 publikacija koje imaju status nastavnog štiva, odnosno udžbenika iz psihijatrije. Sudjelovao je na brojnim skupovima i kongresima kao aktivni i pozvani predavač uključujući i međunarodne gdje je bio voditelj određenih

sekcija. Sada radi kao Predstojnik Klinike za psihijatriju KBC Split. Predsjednik je Stručnog vijeća Kliničke bolnice Split.

Pročelnik je Katedre za psihijatriju pri Medicinskom Fakultetu u Splitu.

Održao je brojna predavanja koja imaju osim stručne i znanstvene dimenzije i javno zdravstveni značaj. Kao nastavnik na fakultetu od studenata je uvijek ocijenjen vrlo visokim ocjenama

Bio je mentor brojnim diplomantima medicine, mentor pri izradi nekoliko magisterija i tri doktorske disertacije. Sudjelovao je u brojnim kliničkim istraživanjima zadnjih godina kao glavni i odgovorni istraživač i u međunarodnim projektima u kojima i sada radi.

Dr. fra Mile Babić

Rođen 1947., osnovnu školu završio je u Prozoru 1961. Gimnaziju je završio 1965. godine na Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Visokom, a novicijat 1965/66. u Kraljevoj Sutjesci. Teologiju je studirao na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu (1968-1972), zatim na Teološkom fakultetu u Innsbrucku (jednu godinu 1972/1973) i diplomirao 1974. na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu radnjom: *Sloboda u Hegelovoj „Fenomenologiji duha“*. Na istom fakultetu obranio je 1977. magistarski rad pod naslovom: *Kršćanstvo kao apsolutna religija u Hegelovoj „Filozofiji religije“* i 1987. doktorski rad pod naslovom: *Himan Fil 2, 6-11 u kristologiji Teodoreta Cirkog*. Od 1977. predaje na Franjevačkoj teologiji

u Sarajevu. Za svećenika je zaređen 1973. u Wattensu kod Innsbrucka.

Osim teologije studirao je na Filozofskom fakultetu u Sarajevu povijest jugoslavenskih književnosti i hrvatsko-srpski jezik i diplomirao 1978. godine. Zatim je studirao filozofiju na Filozofskom fakultetu u Innsbrucku (ljetni semestar 1972/73), a na Filozofskom fakultetu u Sarajevu završio postdiplomski studij iz filozofije (1979-1981), gdje je 1988. magistrirao radnjom: *Sloboda i jedinstvo u Hegelovoj „Filozofiji prava“*. Godine 2008. napisao je doktorsku disertaciju pod naslovom: *Metafizičko utemeljenje politike u Hegelovoj „Filozofiji prava“*, koju je obranio 2009, a objavio 2010. godine.

Dragan Vrankić, dipl.oecc.

Dragan Vrankić, rođen je 23.01.1955. u Čapljini. Nakon srednjoškolskog obrazovanja, upisuje Ekonomski fakultet i diplomira 1979. godine. Kao član HDZ-a BiH, obnašao je nekoliko dužnosti: do 1997. zamjenik načelnika općine, zamjenik ministra financija HNŽ-a do 2001., župan (guverner) do 2003., u Federalnom ministarstvu financija radio je do 2007, a u Ministarstvu financija i trezora BiH do 2012. Član je Zastupničkog doma parlamenta BiH.

Dr. sc. Iko Skoko

Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru

Izvanredni profesor

Rođen sam 1963. godine u Grabu, općina Ljubuški. Osnovnu školu završio sam u Grabu i Vitini. Gimnaziju u Visokom., a diplomirao teologiju na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (studirao sam u Sarajevu i Bologni). Na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu završio sam poslijediplomski studij i stekao zvanje magistra znanosti (2001.). Na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu obranio sam doktorski rad (2005.).

Danas sam izvanredni profesor na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru. Kao vanjski suradnik bio sam na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu, a danas sam vanjski suradnik na Mostaru, Fakultet prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti. Objavio dvije knjige i niz znanstvenih i stručnih radova.

Dr. Sylvia Anne Hoskins,

PhD, MEd., BSc (Hons), SRN, RMN, RCNT, FHEA.

Dr. Sylvia Hoskins je profesionalna medicinska sestra i honorarni predavač. Doktorirala je sestrinstvo i moralnu teologiju, magistrirala je religioznu pedagogiju, primila je počasnu diplomu njegovateljice i kvalificirana je nastavnica iz Općeg sestrinstva, mentalnog zdravlja i kliničkog

sestrinstva. Suradnica je na Višoj obrazovnoj akademiji u Ujedinjenom Kraljevstvu, Dr. Hoskins bila je bliska prijateljica Artura McCluskeya, osnivača St. Joseph & The Helpers Charity. Imala je posve osobni uvid u probleme povezane s Arthurovom ovisnosti o kockanju koja ga je dovela do osobnog poniženja i razočarenja, propasti njegovog poslovnog carstva, ali i do kasnijeg izlječenja i nade utemeljenih na njegovu osobnom odnosu s Bogom. Dr. Hoskins ima osobno iskustvo učinaka ovisnosti na obitelj, budući je pružala podršku svom sinu, koji je prolazio kroz kockanje, ovisnost o drogama, alkoholu, zatvor, te naposljetku kroz rehabilitaciju u zajednici Cenacolo.

Dr.sc. Neven Hrvatić, red.prof

Dr. sc. Neven Hrvatić rođen je 8. svibnja 1960. godine u Pitomači. Osnovnu školu završio je u Pitomači, srednju u Virovitici. Diplomirao je pedagogiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1983. godine. Od 1984. do 1992. godine radi kao pedagog u Ekonomskoj i birotehničkoj školi u Bjelovaru. Doktorirao je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu s temom: „Odgoj i izobrazba Roma u Hrvatskoj” te stekao akademski stupanj doktora društvenih znanosti, znanstveno polje odgojne znanosti, grana pedagogija. Od 1992. godine, neprekidno, djelatnik je Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za pedagogiju, u statusima: asistenta, višeg asistenta (1999.), docenta (2001.), izvanrednog profesora (2006.), redovitog profesora (2010.), gdje izvodi nastavu iz kolegija: *Osnove pedagogije*,

Osnove specijalne pedagogije, Domski odgoj, Interkulturalni kurikulum, Seksualna pedagogija i Pedagoška resocijalizacija. Suautor je nastavnog plana i programa doktorskog studija pedagogije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, suvoditelj smjera Kurikulum suvremenog odgoja i škole i voditelj studijskog modula Interkulturalni kurikulum, u kojem je utemeljio nove kolegije: Integracija djece s posebnim potrebama u odgoju i školi, Modeli izobrazbe nastavnika, Interkulturalni kurikulum suvremenog obrazovanja, Upravljanje i stručno-pedagoško vođenje škole. Suradnik je u više znanstvenoistraživačkih projekata: „Genealogija i transfer modela interkulturalizma”, „Školski kurikulum i obilježja hrvatske nacionalne kulture“, „Metodologija i struktura nacionalnog kurikulumu” i „Lokacije naseljene Romima - stanje unapređenje razvoja naselja i aspiracije za oblike stanovanja“, a voditelj je projekata „Romi u Hrvatskoj“ (i potprojekata „Ljetne škole djece Roma u Hrvatskoj“ i „Romske odgojne zajednice“), „Kurikulum studija pedagogije“ i „Društveni i razvojni položaj Roma u Hrvatskoj“. Od 2007. godine voditelj je znanstvenog projekta „Interkulturalni kurikulum i obrazovanje na manjinskim jezicima” (130-13001761-1769) Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH, a u 2011.-2012. suvoditelj međunarodnog znanstvenog projekta: Interkulturalni odnosi i obrazovanje na manjinskim jezicima: Hrvatska-Srbija (uz prof. dr. sc. Oliveru Gajić). Gostujući je profesor na Fakultetu prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti Sveučilišta u Mostaru (kolegiji: *Upravljanje obrazovnim sustavima, Profesionalna orijentacija, Pedagogija slobodnog vremena i Domska pedagogija*), Odjelu biologije i geografije na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu (kolegij: *Metodika rada s učenicima s posebnim potrebama*), te

nositelj kolegija *Interkulturalni kurikulum* na doktorskom studiju pedagogije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Novom Sadu (doktorski studij: Metodika nastave). Bio je mentor više od 100 diplomskih radnji, 12 magistarskih i 4 doktorska rada (obranjenih), kao i više u tijeku izrade i sudjelovao je na više od 50 znanstvenih i stručnih skupova u području pedagogije u Hrvatskoj i inozemstvu, bio predsjednikom i članom programskog i organizacijskog odbora. Član je uredništva znanstvenog časopisa *Pedagogijska istraživanja* (2004.-2009.). Objavio je više od 80 znanstvenih i stručnih radova, bio urednik i suurednik nekoliko knjiga i zbornika, te autor većeg broja prikaza knjiga i općih osvrtu o odgoju i obrazovanju, kao i bio recenzentom više knjiga, članaka u znanstvenim časopisima i znanstvenih projekata. Član je više domaćih i međunarodnih udruga: Hrvatsko pedagogijsko društvo, Odbora za pastoral Roma - Hrvatske biskupske konferencije Interkultura, SIETAR-International, IAIE (Međunarodna asocijacija za interkulturalno obrazovanje), Comite Catholique International pour les Tsiganes. Predsjednik je Hrvatskog pedagogijskog društva od 2009. godine. Dobitnik je državne nagrade Ivan Filipović za 2007. godinu (godišnja nagrada za visoko školstvo) i državne nagrade za znanost 2010. godine (društvene znanosti). Objavio je niz znanstvenih i stručnih radova.

Edita Pajić, prof. pedagogije

Edita Pajić, je rođena u Mostaru 1974. godine gdje završava osnovnu i srednju školu. Prva znanja iz pedagogije usvaja u Bolonji, Italija 1997. godine učešćem na jednomjesečnoj edukaciji za vođenje Igroteka pri Fakultetu Edukacijskih znanosti, Univerzitet Bologna. Nakon završene edukacije uz pomoć talijanske nevladine organizacije *Adotta la pace* otvara Igroteku Sunčani most u kojoj okuplja djecu Mostara i organizira različite aktivnosti. Nakon toga odlazi u Norvešku, Oslo gdje u vrtiću Rygin radi u periodu 2000-2002. Po povratku iz Norveške upisuje Nastavnički fakultet, Odsjek pedagogija pri Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru. Još za vrijeme studija (2005.) Ministarstvo vanjskih poslova Italije angažira je kao koordinatora na projektu „*Skrbništvo i ponovno uključenje maloljetnika sa posebnim fizičkim i psihičkim potrebama i promocija preduzetništva u sektoru socijalnih poslova u BiH*“ za Hercegovačko-neretvanski kanton. Od polovine 2008. godine koordinira SOS porodičnim centrom Mostar, SOS Dječija Sela u BiH. Prateći potrebe za profesionalnim rastom i razvojem u proteklom periodu sudjelovala je na različitim Međunarodnim konferencijama i simpozijima koja su se bavila pitanjima kvalitete života djece i mladih, te osoba s posebnim potrebama. Početkom 2012. upisuje edukaciju iz Sistemske porodične terapije u Sarajevu, te koristi svaku ponuđenu edukaciju koja obrađuje partnerstvo roditelja i škole, komunikaciju i slično. Najveći ostvareni uspjeh su troje djece i suprug na što je izrazito ponosna.

Doc.dr.sc. Valentina Kranželić

Sveučilište u Zagrebu

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Odsjek za poremećaje u ponašanju

Valentina Kranželić je od 1999. godine zaposlena na Odsjeku za poremećaje u ponašanju Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu gdje trenutno kao docentica radi u nastavi te na znanstvenim i stručnim projektima u području prevencije rizičnih ponašanja i poremećaja u ponašanju djece i mladih. Njezin poseban interes u području preventivne znanosti je vezan za prevenciju problema u ponašanju u školskom okruženju, razvoj i implementaciju preventivnih programa, prevenciju ovisnosti, rad s djecom i mladima na razvoju socijalnih vještina te poticanju pozitivnog razvoja. U okviru opisanih područja interesa radila je na 9 znanstvenih i 6 stručnih projekata, a do sada je objavila tri knjige u koautorstvu te više od 30 znanstvenih i stručnih radova u knjigama, časopisima i zbornicima skupova. Osim znanosti i nastave, uključena je i u rad Odgojnog savjetovišta Centra za rehabilitaciju Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta na individualnom savjetovanju i grupnom radu s djecom i roditeljima te kao stručni suradnik državnih agencija i ureda izvodi edukacije stručnjaka u području razvoja i implementacije preventivnih programa.

Aleksandra Huić, prof. psih.

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

Aleksandra Huić diplomirala je psihologiju 2004. godine na Filozofskom fakultetu, Sveučilišta u Zagrebu. Od 2004. – 2008. godine radi kao stručni suradnik u Centru za psihodijagnostičke instrumente, Odsjeka za psihologiju, Filozofskog fakulteta u Zagrebu. U sklopu svog rada u Centru organizira/vodi brojne profesionalne edukacije iz područja komunikacijskih vještina, suočavanja sa stresom te psihologijske procjene, te kao istraživač i koordinator sudjeluje u radi brojnih primijenjenih projekata iz područja organizacijske psihologije, ljudskih resursa i marketinga. Od kraja 2008. godine radi kao znanstveni novak na Odsjeku za psihologiju, Filozofskog fakulteta u Zagrebu na Katedri za socijalnu psihologiju gdje trenutačno radi u nastavi te na znanstvenim projektima u području socio-kognitivnih procesa u samoregulaciji i interpersonalnim odnosima. Njezin istraživački interes leži u području socijalne kognicije, odnosno u pitanjima kako tumačimo svijet oko sebe, svoja ponašanja i ponašanja drugih ljudi, u području razlika/sličnosti između muškaraca i žena, te u području istraživanja bliskih odnosa posebice prijateljstva i bračnih odnosa. U okviru opisanog područja radila je na 7 znanstvenih i stručnih projekata. Do sada je objavila više od 10 znanstvenih i stručnih radova u knjigama, časopisima i zbornicima skupova. Članica je Hrvatskog psihološkog društva, Hrvatske psihološke komore, Social Psyc-

hology and Personality Society i International Association for Relationship Research. Radi i kao savjetovatelj u Psihološkom savjetovalištu Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Doc. dr. sc. Zoran Zoričić, prim. dr. med.

Klinika za psihijatriju

KB «Sestre milosrdnice», Zagreb

Rođen je u Šibeniku 1966. godine, po nacionalnosti Hrvat, oženjen, otac dvoje djece.

Osnovnu i srednju školu završio je u Šibeniku, te Medicinski fakultet 1991 u Zagrebu. Staž obavlja jednim dijelom u MC Šibenik, te HV kao vojni liječnik. Radi godinu i pol dana kao sekundarac u Bolnici za plućne i kronične bolesti u Novom Marofu, te godinu dana u Domu zdravlja „Novi Zagreb“. Godine 1996. dobiva specijalizaciju iz psihijatrije na klinici za psihijatriju KB „Sestre milosrdnice“ u Zagrebu, te ju završava 2000. godine. Po završenom poslijediplomskom studiju iz forenzičke psihijatrije magistrira 2002. godine s temom „*Utjecaj alkohola na agresivnost pacijenata s kroničnim PTSP-om*“, a dvije godine kasnije, 2004. obranio je doktorsku disertaciju s temom „*Korelacija depresije i agresije kod pacijenata ovisnika o alkoholu*“. U međuvremenu je dobitnik Lillyjeve internacionalne nagrade «The First Annual Lilly Fellowship Award» u Pittsburghu 2003. godine iz rada na temu depresije i agresije. Od 2004. godine predsjednik je Hrvatskog saveza klubova liječenih alkoholičara, te dopredsjednik Hrvatskog društva za alkoholizam pri HLZ-u. Osnivač je KLOK-a, kluba ovisnika o

alkoholu, koji je sa nekoliko terapijskih grupa pionir na području tretmana osoba sklonih patološkom kockanju. Sudjelovao je timski u organizaciji nekoliko internacionalnih i nacionalnih kongresa i konferencija, osnivač je „Ljetne alkohološke škole“, koja zadnjih šest godina u lipnju djeluje u Malom Lošinj. Docent je na Katedri za stomatologiju s medicinskom psihologijom Stomatološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, šef je kolegija „Bolesti ovisnosti“ na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu u Zagrebu, te je i gost predavač na Visokoj školi za medicinske sestre i poslijediplomskom studiju Kineziološkog fakulteta. Objavio je do sada stotinjak znanstvenih i stručnih radova.

Prim.mr.sc. Elvira Koić

Rođena je u slavonskoj Orahovici 1965.godine, kraj koje je u Čačincima provela djetinjstvo. Srednju školu je završila u Slatini, a studirala je u Osijeku na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Nakon Domovinskog rata, radila je u obiteljskoj medicini, a potom specijalizirala psihijatriju na KBC „Rebro“ u Zagrebu. Kao psihijatar opće prakse u Općoj bolnici u Virovitici postala je primarijus i subspecialist socijalne psihijatrije i psihijatrije u zajednici. Aktivni je član različitih stručnih liječničkih društava i udruga civilnog društva, poput Udruge za zaštitu žrtava mobbinga, a voditelj je Hrvatske udruge za prevenciju suicida-HUPS. U permanentnoj je edukaciji, piše stručne i znanstvene radove, priručnike i knjige. Za svoj rad je primila Zahvalnicu

Hrvatskog liječničkog zbora, a Predsjednik Republike Hrvatske odlikovao je Redom hrvatskog trojlist 2011. godine. Sada je zaposlena na Odjelu psihijatrije u Općoj bolnici u Bjelovaru, a vodi i svoju privatnu Ordinaciju u Virovitici i Daruvarskim Toplicama.

Doc.dr.sc. Neven Ricijaš

Sveučilište u Zagrebu

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Odsjek za poremećaje u ponašanju

Neven Ricijaš diplomirao je 2003. godine u Zagrebu nakon čega se zapošljava kao vježbenik u Domu za odgoj djece i mladeži Zagreb. Od 2004. godine zaposlen je na Odsjeku za poremećaje u ponašanju Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu gdje trenutno radi kao docent. Područje znanstvenog, nastavnog i stručnog interesa vezano je uz fenomenologiju poremećaja u ponašanju djece i mladih, maloljetničku delinkvenciju te tretman počinitelja kaznenih djela kroz probacijske/alternativne sankcije. U posljednje vrijeme, poseban interes zauzima kockanje adolescenata kao oblik rizičnog ponašanja na našim prostorima.

U okviru navedenih interesa Neven je/bio je voditelj više znanstveno istraživačkih i stručnih projekata, te je kao suradnik sudjelovao u 5 međunarodnih i domaćih projekata. Do sada je objavio 25 znanstvenih i stručnih radova, te poglavlja u knjigama, 2 priručnika za edukacije te je urednik dvije znanstvene monografije.

Osim znanstvene i nastavne aktivnosti, stručno je aktivan u radu različitih povjerenstava i radnih skupina u Ministarstvu pravosuđa Republike Hrvatske na poslovima vezanim uz izradu zakona i drugih mjera kojima se unaprjeđuje izvršavanje kazneno-pravnih sankcija, te radi kao vanjski suradnik u sustavu socijalne skrbi na izvršavanju alternativnih sankcija prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela. Voditelj je Centra za cjeloživotno obrazovanje na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Dora Dodig, prof. socijalni pedagog

Sveučilište u Zagrebu

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Odsjek za poremećaje u ponašanju

Dora Dodig svoj je profesionalni rad započela je 2006. godine u Psihijatrijskoj klinici Vrapče. Od 2009. godine radi na Odsjeku za poremećaje u ponašanje Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Kao znanstvena novakinja, sudjeluje u izvođenju nastave, te na stručnim i znanstvenim projektima. Područja njenog interesa su poremećaji u ponašanju djece i mladih, pravni aspekti socijalnopedagoških intervencija, te fenomenologija poremećaja u ponašanju s posebnim naglaskom na kockanju adolescenata što je ujedno i tema doktorske disertacije koju priprema. Do sada je radila na dva znanstvena projekta, te objavila četiri znanstvena rada i dva poglavlja u knjigama. Uz znanost i nastavu, uključena je i u rad Odgojnog savjetova-

lišta Centra za rehabilitaciju Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta (individualno savjetovanje i grupni rad).

Ivana Brstilo, mag. sociologije

Ivana Brstilo rođena je 1985. godine u Splitu. Diplomski studij sociologije završila je u Zagrebu na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Godine 2010./2011. završila je Mirovne studije. Radila je kao vanjska suradnica iz polja sociologije pri Agenciji za zaštitu osobnih podataka na međunarodnom projektu Leonardo da Vinci Partnership Project 2010., od 2012. godine sudjeluje kao sociologinja na istraživačkom projektu Rad nedjeljom i kvaliteta života u organizaciji Franjevačkog instituta za kulturu mira, Centra za promicanje socijalnog nauka Crkve HBK i Hrvatskog katoličkog sveučilišta

Objavila je šest (6.) znanstvenih radova u znanstvenim časopisima te nekoliko recenziranih eseja. Izlagala je na više međunarodnih konferencija i simpozija te je radila na brojnim sociološkim istraživačkim projektima. Zaposlena je kao asistentica na Studijskom odjelu sociologije na Hrvatskom katoličkom sveučilištu.

Damir Mravunac, prof. sociologije

Damir Mravunac rođen je 1974. u Zagrebu. Diplomirao je na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu sociologiju i filozofiju. Od 2004. do 2011. bio je zaposlen kao tajnik

Centra za promicanje socijalnog nauka Crkve Hrvatske biskupske konferencije. Zaposlen je na Studijskom odjelu sociologije na Hrvatskom katoličkom sveučilištu kao asistent. Upisao je Poslijediplomski sveučilišni doktorski studij sociologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Kao sociolog sudjeluje na istraživačkom projektu Rad nedjeljom i kvaliteta života u organizaciji Franjevačkog instituta za kulturu mira, Centra za promicanje socijalnog nauka Crkve HBK i Hrvatskog katoličkog sveučilišta. Objavio je nekoliko znanstvenih i stručnih radova.

Mr. sc. Boris Kozjak

Rođen sam 23.10.1948. godine u Potoku, općina Kutina. Osnovnu i srednju školu završio sam u Zagrebu. Diplomirao sam na Odsjeku za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Završio sam Poslijediplomski znanstveni sveučilišni studij na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Sada sam polaznik Poslijediplomskog doktorskog studija sociologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na sjednici održanoj 21. veljače 2012. godine Fakultetsko vijeće Filozofskog fakulteta u Zagrebu donijelo je odluku kojom mi se odobrava stjecanje doktorata znanosti na Poslijediplomskom doktorskome studiju sociologije i prihvaća tema za izradu doktorskog rada pod naslovom *Sociološki aspekti kockanja – od dokolice do socijalne patologije*.

Aktivno sam sudjelovao na desetak znanstvenih skupova, a tema mojih izlaganja uvijek se odnosila na neke od socioloških aspekata kockanja. Do sada sam objavio jedan članak (*Religija i kockanje*) i jednu recenziju (*Bioetički mozaik:*

pokušaj prikaza okolišne problematike u bioetičkom kontekstu) u časopisu „Socijalna ekologija“.

Radim u Hrvatskoj Lutriji i obavljam dužnost pomoćnika direktora Sektora za pravne poslove i ljudske resurse. Do sada sam u Hrvatskoj Lutriji obavljao razne dužnosti – od referenta za istraživanje tržišta, glavnog urednika Glasnika Hrvatske Lutrije, direktora Sektora klasičnih igara, direktora Sektora prodaje lutrijskih igara i kladenja do pomoćnika glavnog direktora Hrvatske Lutrije za odnose javnošću.

Nada Matović, dipl. soc. radnica

Rođena 15.06.1930 god. u Sarajevu. Diplomirala na Višoj školi za socijalne radnike u Sarajevu 1962 god. i stekla zvanje dipl.soc.radnika. Krajem 1962 god. zaposlila se u Domu zdravlja u Mostaru u svojstvu socijalnog radnika, a 1963. god. je postavljena za šefa patronažnog centra. Krajem 1963 god. inicijator za formiranje savjetovališta za djecu i mladež, a iste godine izabrana za predsjednika Saveza protiv alkoholizma i ostalih ovisnosti. 1966. god. premještena je u Medicinski centar “Dr. Safet Mujić” i osniva terapijsku zajednicu (TZ) za liječenje obiteljskog alkoholizma. Te iste godine osnovala je i terapijsku zajednicu u uglednom klubu liječenih alkoholičara, a kasnije šest gradskih klubova, te sedam na području Hercegovine. Na poziv Caritasverbandfur Stuttgart e.v. 1989. god. utemeljila je Terapijsku zajednicu malih grupa liječenih alkoholičara. Zbog rata 1992. klubovi prestaju s radom, a 1994. godine Nada Matović inicira oživljavanje rada klubova, te 2000.

godine osniva Obiteljsku školu za prevenciju i izvanbolničko liječenje alkoholne ovisnosti, u koju su uključene obitelji. Voditeljica je spomenute škole, koja djeluje u Zajednici klubova liječenih alkoholičara "Dr. Vladimir Hudolin". U poslijeratnom periodu dvije godine boravila je u Australiji (Melbourne) i aktivno se uključila u "Društvo prijatelja" (Društvo mješovitih brakova), u kojem je utemeljila Sekciju za primarnu prevenciju i liječenje alkoholne ovisnosti, a 2010 god. , na poziv Centra za mentalno zdravlje Mostar, postavljena je za edukatora stručnih djelatnika, koji su uključeni kao voditelji klubova liječenih alkoholičara u šest klubova HNŽ. U Zajednici KLA HNŽ sada obnaša dužnost supervizora i koordinatorice. Autorica je niza stručnih radova.

Nikolina Palameta, dipl. soc. radnica

Rođena sam 25. lipnja 1985. godine u Mostaru. Nakon završene Opće gimnazije u Stocu 2004. godine upisala sam se na Pravni fakultet u Zagrebu na Studijski centar socijalnog rada gdje sam diplomirala 2009. godine. Za vrijeme studija sam volontirala u Udruzi za promicanje kvalitetnog obrazovanja mladih s invaliditetom „Zamisli“ gdje sam bila koordinator asistenata u nastavi za studente s invaliditetom. Od prosinca 2009. godine zaposlena sam u Domu zdravlja Mostar u Centru za mentalno zdravlje. Od rujna 2010. godine preuzela sam Obiteljsku školu za prevenciju i izvanbolničko liječenje alkoholne ovisnosti i vođenje kluba liječenih alkoholičara u Zajednici klubova liječenih alkoholičara „Dr. Vladimir Hudolin“ Mostar. Iste sam godine

primljena u svojstvu vanjskog suradnika na Filozofskom fakultetu u Mostaru na Odjelu za socijalni rad. Od studenog 2010. godine sam uključena u Projekt mentalnog zdravlja u Bosni i Hercegovini gdje sam sudjelovala u dvije ekspertne grupe za izradu politike i strategije mentalnog zdravlja u FBiH i grupi za razvoj revidiranih standarda i normativa usluga u mentalnom zdravlju i revidiranih sistematizacija radnih mjesta i opisa poslova za primarnu, sekundarnu i tercijarnu zaštitu. Trenutačno sam u procesu edukacija za trenere iz oblasti koordinirane brige od strane Projekta mentalnog zdravlja u Bosni i Hercegovini. Uključena sam i u edukaciju za stručne djelatnike KLA pri KB „Sestre Milosrdnice“ Zagreb. Sudjelovala sam na Međunarodnoj znanstvenoj konferenciji „Socijalni rad i borba protiv siromaštva i socijalne isključenosti – profesionalna usmjerenost zaštiti i promicanju ljudskih prava» koja se održavala u Mostaru 2010. godine. Također sam sudjelovala u svojstvu izlagača na Prvom simpoziju o modelima rada s osobama s invaliditetom međunarodnim sudjelovanjem u organizaciji Caritasa iz Mostara s temom „*Multidisciplinarni pristup u radu sa osobama s psihičkim poteškoćama u Centru za mentalno zdravlje*“.

Od 27.-30. svibnja 2012. godine sudjelovala sam na 4. Hrvatskoj konferenciji o alkoholizmu i drugim ovisnostima sa radovima „*Obiteljska škola za prevenciju i izvanbolničko liječenje alkoholne ovisnosti*“ te „*Primarna prevencija ovisnosti kroz nastavne predmete*“.

Mr.sc. Elharun Selimović, klinički psiholog

Rođen je 02.09. 1961.g. u Žepču, Republika Bosna i Hercegovina. Osnovnu školu završio u Žepču, a gimnaziju u Zavidovićima. Na Odsjeku za psihologiju u Zagrebu završava studij Psihologije, kao jednopredmetne grupe nauka. Nakon završavanja studija psihologije zapošljava se prvo u Centrima za socijalni rad na području Žepča, Zavidovića i Maglaja (na poslovima psihološkog savjetovanja, delinkvencije, poremećaja ponašanja, ometenosti u razvoju), a nakon toga u Neuropsihijatrijskom dispanzeru Regionalnog medicinskog centra u Mostaru. U Neuropsihijatrijskom dispanzeru radi u svojstvu kliničkog psihologa do 1993. godine. Tokom rata radi sa ranjenicima i invalidima rata Bosne i Hercegovine na njihovoj rekonvalescenciji i rehabilitaciji. Od 1996.g. pa do danas radi kao klinički psiholog u Općoj bolnici Konjic. Još u toku studija psihologije ispoljio je interesovanja za naučni i stručni rad. Prvu knjigu publicirao je 1991.g. "Nikotin, alkoholizam i droga". Broj i karakter seminara iz psihoterapije (kibernet-ske, Balintove grupe, grupne analize, kognitivne terapije) zatim trening programi iz Post-trauma terapije, supervi-zije psihoterapije i mentalnog zdravlja u zajednici koje je uspješno pohađao i završavao, pokazatelji su naglašene potrebe za znanstvenim usavršavanjem. Učestvovao je u većem broju stručnih i naučnih skupova gdje je objavio veći broj radova na temu ovisnosti i tretmanu iste, te aktualizirao probleme javnog zdravstva (Kongres alkohologa u Skoplju 1991. g; 6. i 7. Alpe-Adria konferencija, IV dani javnog zdravstva u BiH itd.). Svoj radni angažman u zvanju asistenta, a potom predavača za psihologiju, započeo je na Pedagoškoj akademiji Univerziteta "Džemal Bijedić"

u Mostaru od novembra 1997.g. U međuvremenu je specijalizirao traumatsku psihologiju 1999. g. u Odsjeku za psihologiju u Sarajevu i stekao stručno zvanje: specijaliste traumatske psihologije

2002.g. izabran je za predavača psihologije na Pedagoškoj akademiji (sada Nastavničkom Fakultetu) u Mostaru. Godine 2007. uspješno je odbranio magistarski rad na Odsjeku za psihologijskom fakultetu u Sarajevu i stekao naučni stepen Magistra psiholoških nauka. Ambicija mu je nastaviti svoj daljnji naučni angažman u pravcu doktorata psiholoških nauka. Predsjednik je kantonalne komisije za kategorizaciju djece ometene u psihofizičkom razvoju, te se u posljednjih sedam godina intenzivno bavi problematikom i tegobama ove djece. Inkluzija i poboljšanje edukacijskih mogućnosti su predmet njegova najčešćeg interesiranja. Porodičan je čovjek, i slobodno vrijeme provodi u igri sa djecom. Autor je niza stručnih radova kao i udžbenika psihologije.

